

Allmennlærerstudentenes arbeidsinnsats – bedre enn sitt rykte?

Geir Martinussen og Bjørn Smestad

Høgskolen i Oslo

Tradisjonelt har undersøkelser av studentenes arbeidstid foregått ved å be studentene om å estimere sin gjennomsnittlige arbeidstid pr uke, ofte for et langt tidsrom. Denne måten å undersøke på har metodiske svakheter knyttet blant annet til studentenes evne til å huske slikt i ettertid. Gjennom at vi har bedt lærerstudenter føre logg over sin arbeidstid gjennom tilfeldige uker og deretter gitt dem en spørreundersøkelse, har vi fjernet noen av feilkildene. Vi har dessuten intervjuet noen av studentene i etterkant for å undersøke hvordan de har tolket spørsmålene.

Resultatene er oppsiktsvekkende. I gjennomsnitt oppgir studentene at de arbeider mellom 30 og 60 prosent mer enn andre undersøkelser har tydet på.

En analyse av studentenes svar gir innspill til hvordan slike undersøkelser bør gjennomføres og behandles for å gi et riktigere og rikere bilde av studentenes arbeidstid.

Bakgrunn

Studentenes studieinnsats har i lang tid vært diskutert internt på Høgskolen i Oslo. Høsten 2007 resulterte dette i at Avdeling for lærerutdanning nedsatte et eget studieinnsatsutvalg som skulle komme med en vurdering av situasjonen og forslag til tiltak. Utvalget la fram sin rapport i januar 2008 (Kaarby & Smestad, 2008). Omtrent samtidig gikk to ansatte ved HiO ut i media med kritikk av allmennlærerstudentenes studieinnsats (Ruud, 2008). Bakgrunnen for både utvalget og kritikken i media var flere undersøkelser av studentenes arbeidstid som tydet på at studentene jobber lite.

Studieinnsats handler om mer enn arbeidstid, men her er det nettopp arbeidstiden vi vil konsentrere oss om. Avdelingens interne studieevalueringer har vist gjennomsnittstall på rundt 30 arbeidstimer per uke. StudData-undersøkelsen viste i underkant av 30 timer per uke (Aamodt & Terum, 2003). Stud.mag.-undersøkelsene, gjort i første studieår, viste knapt 30 timer per uke (Hovdhaugen, 2004). Nyere studier av førsteårsstudentene viste 24 timer per uke (Frøseth & Smeby, 2007). SSBs undersøkelser viste for øvrig at 30 timer per uke er vanlig arbeidstid for studenter (Ugreninov & Vaage, 2006).

Hver gang slike tall (særlig fra våre egne studieevalueringer) ble diskutert i studentenes fagutvalg, kom studentene med de samme reaksjonene: De kjente seg ikke igjen i tallene og hevdet også at en del studenter hadde misforstått spørsmålene, for eksempel ved at de ikke hadde tatt med undervisningen som en del av arbeidstiden. Studentene har også uttrykt at det er vanskelig å komme med et anslag når man skal gi et gjennomsnittstall for arbeidstid gjennom et helt semester.

Denne kritikken av de tidligere undersøkelsene finner også støtte i forskningslitteraturen. Det første problemet omtaler Chambers (1992) slik: "[...] there are problems surrounding what students actually define as 'work': many music students, for example, do not count all or even any of the time they spend listening to music as time spent working, just as literature students often regard novel-reading as 'a pleasure'". Det andre problemet er påpekt for eksempel av Kember (2004), som skriver at "The estimates can be influenced by many extraneous factors, so are commonly unreliable and even wildly inaccurate."

Dette er en del av bakgrunnen for at vi ønsket å gjøre en undersøkelse av studentenes arbeidstid hvor vi hadde bedre kontroll med de svakhetene som studentene hadde pekt på ved tidligere undersøkelser.

Problemstilling

Problemstillingen vi ønsker å belyse er "Hvordan kan man måle lærerstudenters arbeidstid og hvordan kan vi redusere feilkildene i slike undersøkelser?"

Metode

I vårt prosjekt kombinerer vi to metodiske tilnærminger, det er mixed method research (Hesse-Biber, 2010): Spørreundersøkelser gir oss kvantitative data, mens intervjuer gir oss kvalitative data som kan kaste lys over de kvantitative dataene.

Vi ønsket i vår undersøkelse å forebygge problemet med at det er vanskelig å anslå arbeidstiden lenge på etterskudd, ved å be studentene skrive logg gjennom en uke om gangen. På slutten av uka har vi bedt dem gi oss tallene. Det at studentene estimerer arbeidstida daglig og rapporterer på slutten av uka, bør kunne redusere usikkerheten og dermed styrke reliabiliteten.

Problemet med at det er vanskelig å vite hva studentene har ment med arbeidstid, har vi dels forsøkt å forebygge ved måten vi stiller spørsmålet på. Men vi undersøkte dette spørsmålet også ved å gjennomføre intervjuer med noen utvalgte studenter i ettertid, hvor vi spør litt nærmere om hvordan de har tolket spørsmålene.

Det konkrete "oppdraget" studentene fikk for loggføringen var slik: "All undervisning/forelesninger på HiO, arbeid i kollokviegrupper (på HiO og andre steder), individuelt arbeid (hjemme, på HiO og også eventuell lesing av fag på reise til og fra HiO) skal være med. Dette vil vi be dere føre opp pr dag. I tillegg vil vi spørre om tida dere har brukt gjennom hele uka til andre skolerelaterte ting, så som ekstrajobb med undervisning i grunnskolen, arbeid i SFO eller i andre sammenhenger med barn og unge, fulgt med i massemedia, deltatt i samtaler/diskusjoner og leksehjelp til egne eller andres barn." Ved å spørre på denne måten har vi definert et skille mellom tid brukt til studier og annen studierelatert arbeidstid. Dermed unngår vi noe av problemet Chambers viser til. Studentene ble på forhånd gjort kjent med at svarene ville bli anonymisert av den av forskerne som ikke selv hadde undervisning på kullet.

Å spørre om arbeidstida i ei konkret uke utsetter oss naturligvis for risiko, siden studentenes arbeidsbelastning må antas å variere fra uke til uke. Dette problemet har vi

prøvd å forebygge ved å spørre flere ganger i løpet av studieåret: i uke 41, 45, 47, 12 og 16. Uke 41 og 12 var praksisuker, mens uke 45, 47 og 16 var uker med undervisning på HiO.

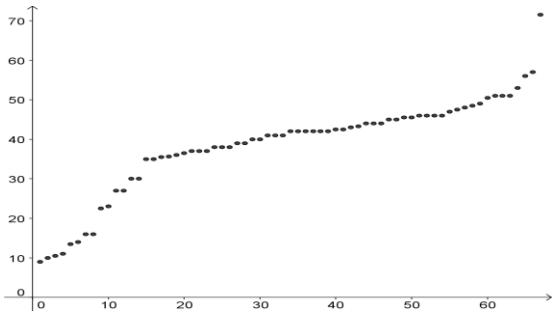
I to av ukene (41 og 45) spurte vi et helt kull ved allmennlærerutdanningen, mens vi i de øvrige tre ukene kun spurte en av klassene. Dette var fordi denne klassen sa seg villig til å gjennomføre undersøkelsen, mens vi ut fra tidligere erfaringer anså det som vanskelig å rekruttere resten av kullet til å delta gjentatte ganger. Her har vi altså et innslag av ”convenience sampling”, altså at utvalget til dels er valgt ut fra hva som er mest praktisk. Dette gjør resultatene mindre generaliserbare, men det kan forsvares når målet (som her) er å undersøke hvordan en undersøkelsesmetode fungerer (Ferber, 1977).

I uke 41 svarte 66 studenter på spørreundersøkelsen vår, og i uke 45 svarte 101 studenter. Kullet var på dette tidspunkt på ca. 260 studenter, hvilket vil si at svarprosenten var lav (hhv. ca. 25 prosent og ca. 39 prosent). I uke 47, 12 og 16 gjennomførte vi undersøkelsen kun i én klasse (på papir), og da svarte 29, 29 og 21 (av 32) studenter, en svarprosent på ca. 91, 91 og 66.

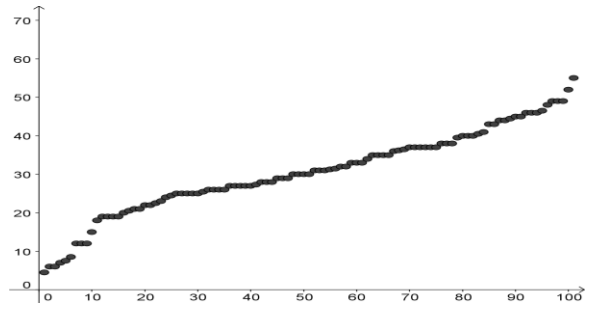
I etterkant av undersøkelsene plukket vi ut 23 studenter som vi ønsket å intervju. De fleste valgte vi ut fordi de hadde oppgitt svært lave tall, men vi valgte også noen som lå på eller over gjennomsnittet. En av de 23 viste seg å ha sluttet i studiene, de øvrige 22 ble tilskrevet. Av disse sa 9 studenter seg villige til å bli intervjuet, 2 sa seg villige til å svare på spørsmål per epost, mens de øvrige 11 ikke svarte på henvendelsen. De 11 som ikke svarte, ble kontaktet en gang til på epost, men vi fikk ikke flere svar. Av de 9 som sa seg villige til å la seg intervju, var det én som vi ikke klarte å få noen avtale med, så vi ble stående med 8 intervjuer og 2 svar per epost. De åtte intervjuene var semistrukturerte intervjuer, hvor vi først spurte om hvordan studentene hadde forstått spørsmålet de hadde svart på, og deretter stilte spørsmål knyttet til deres studiesituasjon. Studentenes svar ble notert underveis, det ble ikke gjort lydopptak. Samtlige 22 som ble tilskrevet, var for øvrig fortsatt studenter et år senere. Vi vil først presentere resultatene av undersøkelsene, og vil samle diskusjonen av dem i en egen del.

Resultater

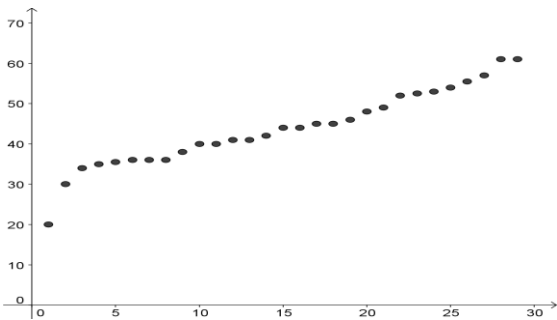
I grafene nedenfor ser vi summene av ukentlige arbeidstimer plottet (i stigende rekkefølge) – for hver av ukene 41, 45, 47, 12 og 16. Her er alle studentene som har svart, tatt med, selv de som i senere intervjuer forklarte at de hadde misforstått spørsmålet. Vi minner om at uke 41 og 12 var praksisuker.

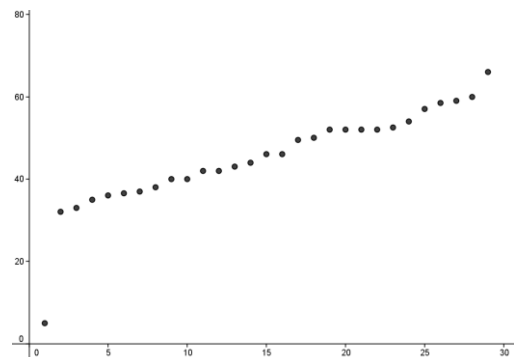
Figur 1: Uke 41

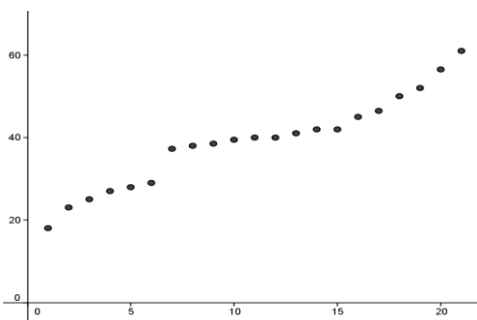
Figur 2: Uke 45

Figur 3: Uke 47

Figur 4: Uke 12

Figur 5: Uke 16

Undersøkelsen gir følgende nøkkeltall:

	Uke 41	Uke 45	Uke 47	Uke 12	Uke 16
Gjennomsnitt	38,5 t/uke	30,6 t/uke	43,8 t/uke	45,2 t/uke	39,0 t/uke
Median	42 t/uke	30 t/uke	44 t/uke	46 t/uke	40 t/uke
Antall (n=)	66	101	29	29	21

Tabell 1

Vi finner det interessant å se på gjennomsnittene for noen grupper:

	Uke 41	Uke 45	Uke 47	Uke 12	Uke 16
De som har svart både i uke 41 og 45 (n=41)	39,5	33,5			
De som har svart både i uke 41 og 47 (n=18)	39,4		42,1		
De som har svart både i uke 41 og 12 (n=21)	40,0			43,8	
De som har svart både i uke 41 og 16 (n=15)	41,1				39,6
De som har svart både i uke 45 og 47 (n=18)		30,8	42,6		
De som har svart både i uke 45 og 12 (n=18)		34,3		46,3	
De som har svart både i uke 45 og 16 (n=11)		34,9			37,7

Tabell 2 (alle tall er timer per uke)

Ut fra tabell 1 kunne man kanskje tro at studentene i den ene klassen som svarte i uke 47, 12 og 16, var mer arbeidsomme enn andre, men i tabell 2 ser vi at disse studentene riktignok arbeidet noe mer enn andre i uke 41 og 45, men ikke nok til å forklare den store forskjellen mellom ukene. Dette kan tyde på at arbeidsbelastningen for studentene i uke 45 ganske enkelt var lavere enn i de øvrige ukene. Dette kan vi imidlertid ikke si noe sikkert om. Selv om vi kjenner undervisningsplanen for studentene, kan vi ikke slå fast hvordan de har fordelt sin lesing på ukene.

Mange studenter arbeider ved siden av studiene. For noen er dette arbeidet direkte studierelatert, for eksempel undervisning i grunnskolen og arbeid i SFO. En del fungerer også som leksehjelp for egne eller andres barn – eller for småsøsken. Også dette vil vi kalle studierelatert. Dersom alt dette tas med i tallmaterialet, betyr det i gjennomsnitt ca 4 timer i tillegg til de tallene som framkommer i tabell 1.

I intervjuene hadde vi blant annet valgt studenter som hadde påfallende lave tall. De av disse som lot seg intervju, hadde uten unntak oppfattet spørsmålet feil, for eksempel ved ikke å ta med tid til forelesninger i tallene eller ikke å ta med tid hvor studentene gruppevis forberedte morgendagens undervisning i praksis.

For sammenlikningens skyld vil vi også nevne resultatene fra den elektroniske studieevalueringen som ble gjennomført for dette kullet (uke 18). Spørsmålsstillingen der var ”Hvor mye tid har du brukt i gjennomsnitt per uke på studiene? (ALT inkludert, for eksempel undervisning, lesing av faglitteratur, arbeid med oppgaver, skriving, diskusjon i kollokviegrupper, praksis osv.)”. 187 studenter svarte, noe som ga en svarprosent på 71,9 %. Gjennomsnittet ble 26,9 t/uke. I den ene klassen som vi har fulgt tidligere ble det avgitt 29 svar. Gjennomsnittet her ble 34,1 t/uke.

Vi gjorde en tilsvarende spørreundersøkelse i et tidligere kull året før. Resultatene fra denne undersøkelsen er ikke offentliggjort, siden vi anså svarprosenten for å være for mager. Vi mener likevel at tallene derfra kan trekkes inn i sammenheng med undersøkelsen for det nye kullet. Resultatene samsvarer godt med funnene fra den nye undersøkelsen. Gjennomsnittlig arbeidstid for de tidligere studentene var ca 41,5 timer i uke 11 (her var ikke annet relevant tidsbruk trukket inn). Vi fikk svar fra ca 35 % av kullet. Imidlertid svarte ca 60 % i tre av klassene. Her var gjennomsnittlig arbeidstid ca 40,5 timer.

I resultatene ovenfor har vi tatt med alle de studentene som har svart. Imidlertid vet vi ut fra intervjuene at en del har misforstått. Dersom vi utelater de studentene som i intervjuene viser at de har misforstått spørsmålet, får vi følgende tall:

	Uke 41	Uke 45	Uke 47	Uke 12	Uke 16
Gjennomsnitt	40,6 t/uke	31,1 t/uke	43,8 t/uke	45,6 t/uke	39,0 t/uke
Median	42 t/uke	31 t/uke	43 t/uke	46 t/uke	39,8 t/uke
Antall (n=)	61	95	28	28	21

Tabell 3

Vi kunne fortsatt med å utelate de studentene som vi mener må ha misforstått. For eksempel er det noen studenter som har oppgitt så få timer arbeid i praksis at det ikke stemmer overens med at de faktisk har bestått praksisperioden. Men siden disse ikke er intervjuet, har vi valgt å ta dem med. Isteden vil vi foreslå et alternativt sentralmål til gjennomsnitt (middelverdi). I flere av grafene foran ser vi at noen studenter (ca. 10 %) skiller seg ut med spesielt lav arbeidsinnsats. Tilsvarende er det noen (skjønt færre) som skiller seg ut med spesielt høy arbeidsinnsats. Hvis vi velger å kutte ut de 10 % som oppgir lavest og de 10 % som oppgir høyest tall, vil vi sannsynligvis kutte ut de fleste av studentene som har misforstått spørsmålet. Tar vi gjennomsnittet av de øvrige (altså av de 80 % ”midterste” studentene), får vi et mer robust mål på ”den jevne studentens” arbeidsinnsats. Et slikt sentralmål kan brukes også i undersøkelser hvor vi velger ikke å intervju noen studenter.

Ut fra dette ”trimmede” resultatet, med utelatelse av nevnte 20 % av studentene, får vi følgende resultater:

	Uke 41	Uke 45	Uke 47	Uke 12	Uke 16
Gjennomsnitt	41,4 t/uke	31,5 t/uke	43,8 t/uke	46,3 t/uke	38,9 t/uke
Median	42 t/uke	31 t/uke	44,5 t/uke	46 t/uke	40 t/uke

Tabell 4

Her har vi altså først kuttet ut de studentene som vi vet har misforstått, og deretter fjernet 10 prosent ”oppe og nede”. Som nevnt kan et slikt sentralmål kan brukes også i undersøkelser hvor vi velger ikke å intervju noen studenter, men da naturligvis uten å fjerne noen ”misforståere” først.

Ut fra vårt tallmateriale ser det ut til at i den klassen vi har mest tall fra, har gjennomsnittlig arbeidstid ligget på drøyt 40 timer pr uke når vi ser de fem ukene under

ett. I tillegg kommer studierelevante aktiviteter utenfor studiene med ca 4 timer pr uke. Ut fra det som er nevnt tidligere om musikkstudentene (Chambers 1992), kunne også det godt ha vært tatt med.

Diskusjon

Et interessant spørsmål er hvorfor andre undersøkelser, blant annet våre egne studieevalueringer, viser så annerledes resultater enn disse loggbaserte undersøkelsene. Vi har sammenliknet svarene på våre undersøkelser med resultatene på studieevalueringen i april. Studieevalueringen viser langt lavere tall enn våre undersøkelser, til tross for at det for en stor del er de samme studentene som har svart.

Vi mener vår undersøkelsesmetode kan være bedre enn andre undersøkelsesmetoder – inkludert studieevalueringene. Blant annet vil vi begrunne det med at studentene har ført logg de ukene de har oppgitt arbeidstid for, og at de har svart umiddelbart etter at perioden vi har spurt om, har vært ferdig. I andre undersøkelser har det vært vanlig at studentene har anslått arbeidstida til dels lang tid i etterkant. Aamodt & Terum (2003) og Ugreninov & Vaage (2006) understreker selv dette problemet. Vi har dessuten spurt studentene mer enn én gang. Videre har vi intervjuet noen av studentene der vi har vært i tvil om hvorvidt de oppgitte resultatene har vært korrekte. Dette gir kunnskaper om studentenes svar som andre metoder ikke gir.

På den annen side er det et forholdsvis lavt antall studenter som er spurt i denne undersøkelsen, og svarprosenten er lav for noen av undersøkelsene. Det gjør at det hefter usikkerhet ved i hvilken grad våre data kan generaliseres. I intervjuene har vi valgt hovedsakelig å snakke med studenter som har registrert lave tall, og det var heller ikke alle som ville bli intervjuet. Hadde vi hatt kapasitet til å intervju flere av de som har registrert påfallende høye tall, kunne vi muligens også ha avdekket misforståelser i den retningen.

Tallmaterialet vårt kan også tyde på at vi måler en effekt av selve undersøkelsen. Det at den ene klassen har oppgitt langt høyere arbeidstid på våren enn kullet for øvrig (ifølge studieevalueringen), kan forklares på mange måter. En forklaring kan være at de arbeider mer som en følge av at det forskes på dem – en Hawthorneeffekt (Draper, 2009). En annen forklaring kan være at studentene gjennom de gjentatte undersøkelsene er blitt mer bevisst på hvor mye tid de faktisk bruker på utdanningen. En tredje forklaring kan være at de faktisk jobber mer som resultat av tidligere undersøkelser og medfølgende refleksjon rundt egen arbeidstid. En fjerde forklaring er at de har oppfattet det som ønskelig å rapportere noe overdrevne tall. Uansett forklaring er dette mulige effekter det kan være interessant å se nærmere på og ta høyde for i framtidige undersøkelser.

Et av de interessante resultatene i tallmaterialet er at studentenes arbeidstid varierer såpass mye fra uke til uke. Dette har vært lite belyst av tidligere undersøkelser som har handlet om gjennomsnitt, men er velkjent internt i utdanningen. Til tross for forsøk på å fordele arbeidskrav og innleveringer er det fortsatt slik at studentene ikke opplever jevn arbeidsbelastning. Dette taler også imot å gjøre undersøkelser hvor man forsøker å

måle arbeidsbelastningen ved å spørre én gang i en enkelt uke. Studentenes arbeidsbelastning akkurat da spørsmålet kommer vil lett kunne påvirke resultatet, selv om det er gjennomsnittet for en lengre periode man spør om.

Konklusjon

Vi ser at studentenes arbeidstid varierer sterkt fra student til student og fra uke til uke. Vi ser også at mange studenter misforstår spørsmålene om arbeidstid og av den grunn underrapporterer. Framtidige undersøkelser av studentenes arbeidstid bør inkludere loggskrivning og involvere flere uker enn én. Vi mener videre at det i slike undersøkelser bør ses på annet enn kun gjennomsnitt. Vi foreslår et trimmet gjennomsnitt for å få et mer robust sentralmål som sier mer om ”den jevne student”. Å oppgi fordeling – ut over sentralmål – anser vi også som viktig for å gi et rikere bilde.

Videre undersøkelser

Det er flere forhold vi synes er viktig å undersøke videre etter dette. Vi ønsker å undersøke flere uker enn vi har gjort nå. For å unngå å ”slite ut” studentene med undersøkelser, kan det for eksempel være aktuelt med et design hvor man fordeler studentene på fem uker og spør en femdel hver uke. En utfordring blir å få en høy svarprosent med et slikt design. Det vil også være interessant å trekke undersøkelsen videre til andre kull.

Vår undersøkelse kan tyde på at studentene arbeider mer i praksisperiodene enn når de er på campus, og dette fortjener også å bli undersøkt videre. Det er dessuten interessant å følge arbeidsinnsatsen nøye ved innføring av nye grunnskolelærerutdanninger.

I de intervjuene vi har foretatt, har vi også spurt om studentenes læringsstil, hvor de tilbringer (og foretrekker å tilbringe) studietida, om de jobber i kollokvier, i hvilken grad de følger undervisningen, om dette varierer fra fag til fag, hva slags form for undervisning de foretrekker osv. Slike spørsmål er ikke tema for denne artikkelen, men vi mener de bør følges opp blant annet i studieevalueringer for å få et mer nyansert inntrykk av studentenes studieinnsats enn det et rent tallmateriale kan gi.

Referanser

- Chambers, E. (1992). Work-load and the quality of student learning. *Studies in Higher Education*, 17(2), 141 - 153.
- Draper, S. (2009, 23/12/2009). The Hawthorne, Pygmalion, Placebo and other effects of expectation: some notes. Nedlastet 09/07-2010, fra <http://www.psy.gla.ac.uk/~steve/hawth.html>
- Ferber, R. (1977). Research by Convenience. *The Journal of Consumer Research*, 4(1), 57-58.
- Frøseth, M. W., & Smeby, J.-C. (2007). *Førsteårstudentene - Utdanningsvalg, studieadferd og vurdering av studiet og undervisningsopplegg*. Oslo: Høgskolen i Oslo.
- Hesse-Biber, S. N. (2010). *Mixed methods research : merging theory with practice*. New York: Guilford Press.
- Hovdhaugen, E. (2004). *Tidsbruk og ambisjon: resultater fra stud.mag.-undersøkelsene 2001, 2002 og 2003*. Oslo: Norsk institutt for studier av forskning og utdanning.

- Kember, D. (2004). Interpreting student workload and the factors which shape students' perceptions of their workload. *Studies in Higher Education*, 29(2), 165 - 184.
- Kaarby, K. M. E., & Smestad, B. (2008). *Tiltak for økt studieinnsats: rapport fra studieinnsatsutvalget ved avdeling for lærerutdanning og internasjonale studier*. Oslo: Høgskolen i Oslo.
- Ruud, S. (2008, 29.1.08). Lærerstudenter skulker skolen. *Aftenposten*. Nedlastet fra <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/article2223633.ece>
- Ugreninov, E., & Vaage, O. F. (2006). *Studenters levekår 2005*. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Aamodt, P. O., & Terum, L. I. (2003). *Hvordan, hvor mye og hvorfor studerer studentene?: om læringsmiljø, jobbpreferanser og forståelse av kompetanse i profesjonsutdanningene*. Oslo: Høgskolen i Oslo, Senter for profesjonsstudier.